

Sisältö

1. Johdanto	1	
2. Opetustoimen laadunhallintamalli	2	
3. Laadun arviointityön toteuttaminen	5	
4. Koulutason arviointiryhmä	7	
5. Opetuksen järjestäjätason arviointiryhmä	7	
6. Jatkoimenpiteet koulutasolla	8	
7. Jatkoimenpiteet opetuksen järjestäjätasolla	10	

LIITTEET

LIITE 1. Koulutason laatukortit	11	
LIITE 2. Järjestäjätason laatukortit	16	
LIITE 3. Kehittämissuunnitelma	21	
LIITE 4. Laatukorttien kuvaukset	24	

1. Johdanto

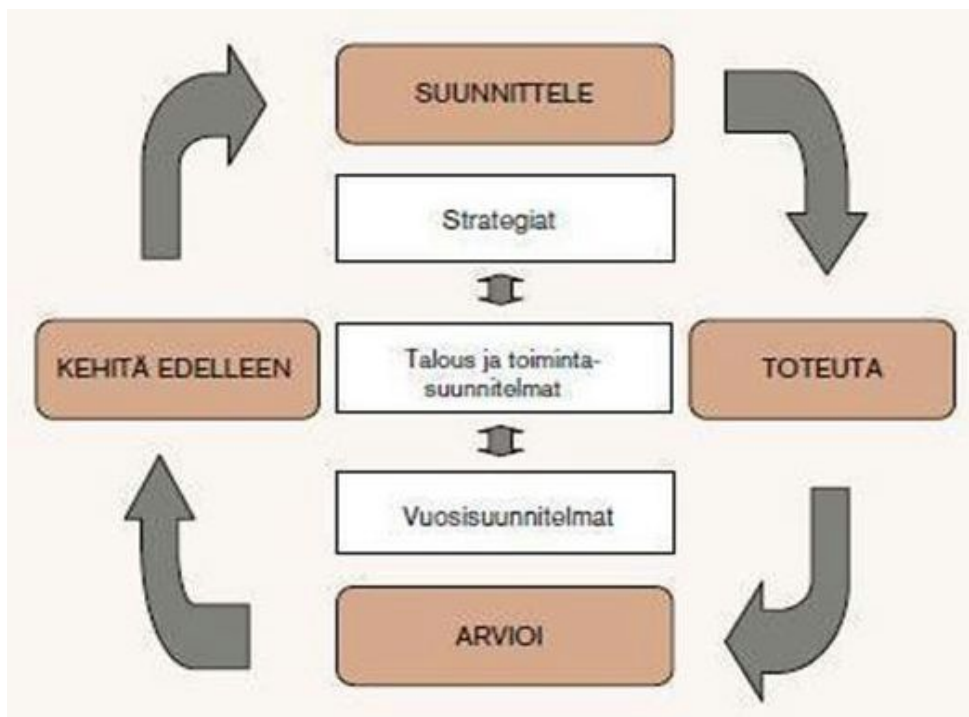
Lainsäädännön mukaan opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta. Arvioinnin käytännöt ovat paikallisesti päätettävissä ja arviointi on suhteutettava niihin tavoitteisiin, joita toiminnalle on asetettu. Valtuusto päättää kunnan strategiasta, jonka pohjalta päätetään talousarvion yhteydessä toiminnallisista tavoitteista. Kansallisella tasolla opetukselle asetetut tavoitteet määritellään lainsäädännössä ja opetussuunnitelman perusteissa. Arviointi on kunnissa painottunut pitkälti määrälliseen arviointiin. Viime aikoina laadullisen itsearvioinnin näkökulma on vahvistunut.

Opetusministeriö on julkaissut perusopetuksen laatukriteerit vuonna 2009. Laatukriteerit tarjoavat käytännöllisen työkalun koulujen toiminnan arviointiin. Ne auttavat varmistamaan tasa-arvoisen koulutuksen ja kasvatuksen. Laatukriteerit ovat tehokas itsearvioinnin väline niin koulun kuin koulutuksen järjestäjän tasolla. Niiden avulla voidaan myös perustella talousarvioon otettavia asioita: investointikohteita, hankintoja tms. Toiminnan vahvuudet ja toisaalta kehityskohteet nousevat esiin arvioinnin kautta. Näin ollen laatukriteerit ovat myös mainio väline rehtoreille ja opettajille oman työnsä kehittämiseen. Laatutyö on johtamisen väline, jonka avulla arvioidaan toiminnan nykytilaa ja kehitetään sitä. Koulutuksen järjestäjä tarvitsee arviointitietoa nähdäkseen, ovatko tulokset tavoitteiden suuntaisia ja onko tehty oikeita päätöksiä. Koulut tarvitsevat puolestaan arviointitietoa lisätäkseen tietoisuutta tavoitteista sekä tehdäkseen tulevaisuutta koskevia päätöksiä. Arvioinnin tulee olla luontainen osa opetuksen kehittämisprosessia ja koko perusopetuksen henkilöstön, niin järjestäjä- kuin koulutasolla, tulee olla sitoutunut laadun kehittämiseen.

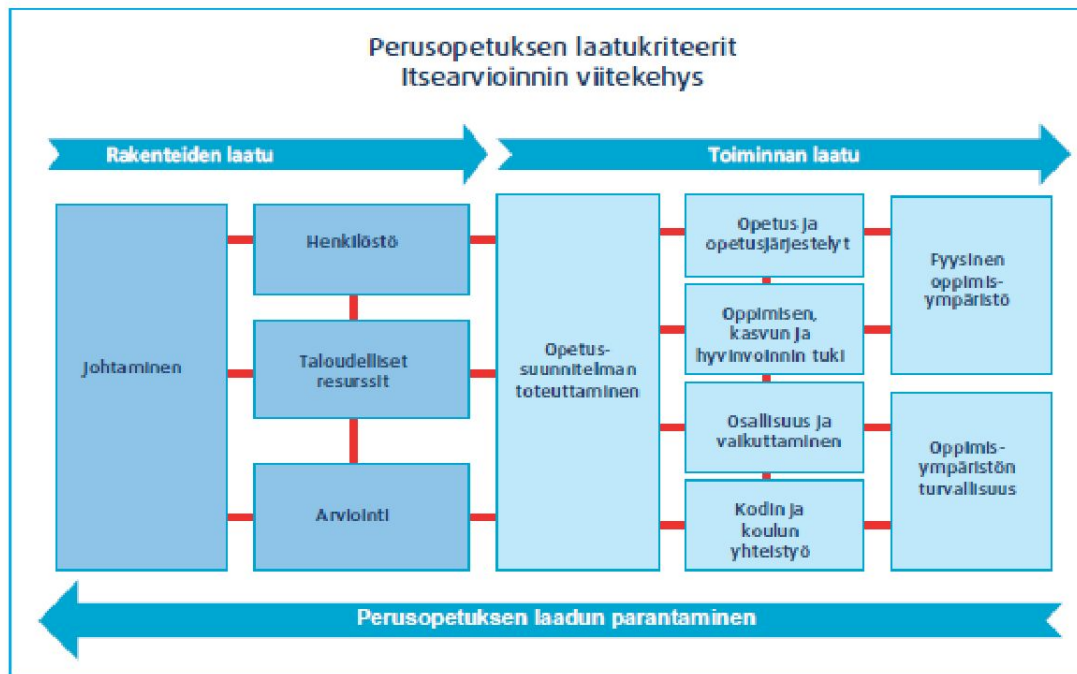
2. Opetustoimen laadunhallintamalli

Merijärven kunnan perusopetuksessa laadunhallintamallina käytetään Perusopetuksen laatukriteerien viitekehystä (Opetusministeriön julkaisuja 2010:6).

Perusopetuksen laatu pohjautuu keskeisesti opetuksen laadun jatkuvaan kehittämiseen sekä sen toteuttamiseen koulussa. Itsearviointin kautta löydetään omat vahvuudet ja parantamisalueet sekä sitoutetaan organisaatio opetuksen laadun jatkuvaan parantamiseen ja toiminnan kehittämiseen.

Kuvio 1 Opetuksen laadun jatkuva kehittäminen (Opetusministeriön julkaisuja 2010:6)

Kuvio 2. Perusopetuksen laatukriteereiden viitekehys

Perusopetuksen laatukriteereiden viitekehyksessä on kaikkiaan 11 laatukorttia. Viitekehyksessä laatukortit on jaettu rakenteiden laatuun ja oppilaan kohtaamaan toiminnan laatuun. Rakenteiden laatu kuvaa ulkoisia olosuhteita ja oppilaan kohtaaman toiminnan laatu oppilaan kokemaa laatua.

Rakenteiden laatuun kuuluu neljä laatukorttia:

- johtaminen
- henkilöstö
- taloudelliset resurssit
- arviointi

Oppilaan kohtaaman toiminnan laatuun kuuluu seitsemän laatukorttia:

- opetussuunnitelman toteuttaminen
- opetus ja opetusjärjestelyt
- oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki
- osallisuus ja vaikuttaminen
- kodin ja koulun yhteistyö
- fyysinen oppimisympäristö
- oppimisympäristön turvallisuus

Perusopetuksen laatukriteereiden viitekehyksessä laatukortit on osittain määritelty erikseen opetuksen järjestäjätasolle ja koululle. Merijärvellä käytetään Kalajoen ja Nivalan kaupunkien pilottihankeessa luotuja laatukortteja (10kpl), jotka on tiivistetty Perusopetuksen laatukriteereistä (Opetusministeriön julkaisuja 2010:6). Perusopetuksen laatukriteereiden kortit 10 Fyysinen oppimisympäristö ja 11 Oppimisympäristön turvallisuus on yhdistetty niiden sisältöjen samankaltaisuuden vuoksi sekä käytännön arviointityön helpottamiseksi. Laatukortit on jaettu erikseen koulutason (liite 1) ja opetuksen järjestäjätason (liite 2) kortteihin. Kortteihin on tehty kysymyksiä helpottamaan ja ohjaamaan arviointia.

Arviointimallia tulee jatkossa arvioida ja kehittää vastaamaan joustavasti laadunarvioinnin tarpeisiin. Opetuksen laadun arvioinnin suunnitteluun, toteutukseen ja kehittämiseen kunnassa tulee olla ohjausryhmä, joka koostuu sivistyslautakunnan päätöksen mukaisesti koulun johtoryhmästä vahvistettuna sivistyslautakunnan jäsenellä.

3. Laadun arviointityön toteuttaminen

Arvioinnin käytännön toteutus perustuu yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteisiin. Sen mukaan ihmistä motivoi parhaiten, että hän kokee pystyvänsä vaikuttamaan itseään koskevan prosessin kaikkiin vaiheisiin, suunnittelusta toteutukseen ja niiden arviointiin. Keskustelun ja kriittisen pohdiskelun kautta löydetään opetuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet sekä keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Tilanearvion jälkeen seuraa selkeisiin toimenpiteisiin johtava vaihe, jossa päätetään, mitä asioita ja missä järjestyksessä lähdetään kehittämään.

Laatutyön onnistumisen kannalta on tärkeää, että ennen arviointityön aloittamista arviointialueiden kuvauksiin ja laatukriteereihin perehdytään huolellisesti. Arvioitsijoille lähetetään muu materiaali tutustuttavaksi hyvissä ajoin ennen arviointipäiviä.

Arviointiin varataan aikaa 3-4 tuntia. Koulutason arviointi järjestetään maalis-huhtikuussa ja opetuksen järjestäjätason arviointi toukokuussa. Edellä oleva aikataulutusta mahdollistaa sen, että koulutason arvioinneista saadaan arviointitulokset opetuksen järjestäjälle ennen opetuksen järjestäjän suorittamaa omaa arviointia. Aikataulutusta mahdollistaa myös sen, että laadun arvioinnin tulokset voidaan ottaa huomioon talousarvioesityksen valmistelussa ja koulun vuosisuunnitelmassa.

Arviointipäivänä laativastaava kuvaa lyhyesti laatukriteerit ja käytettävän menetelmän. Arviointitilaisuuden aikana arvioidaan kaikki kymmenen laatukorttia. Arvioitsijat jakautuvat ennalta sovittuihin ryhmiin. Ryhmissä on eri oppiaineiden, luokka-asteiden ja ammattiryhmien edustajia.

Jokainen ryhmä arvioi kaksi laatukorttia. Kortit on ryhmitelty sisällön samankaltaisuuden perusteella seuraavasti:

Ryhmä 1 johtajuus ja henkilöstö (kortit 1 ja 2)

Ryhmä 2 arviointi sekä oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki (kortit 4 ja 7)

Ryhmä 3 opetussuunnitelman toteuttaminen sekä opetus ja opetusjärjestelyt (kortit 5 ja 6)

Ryhmä 4 taloudelliset resurssit sekä fyysinen ja turvallinen oppimisympäristö (kortit 3 ja 10)

Ryhmä 5 osallisuus ja vaikuttaminen sekä kodin ja koulun yhteistyö (kortit 8 ja 9)

Ryhmille osoitetaan paikat, joissa on valmiina arvioitavien korttien kuvaukset ja laatukriteerit sekä niihin liittyvät kysymykset. Jokainen ryhmän jäsen tutustuu ensin annettuun materiaaliin. Tämän jälkeen kukin arviointiryhmän jäsen arvioi kortin ja kirjaa siitä kolme vahvuutta ja kolme kehittämiskohdetta **kokonaisina virkkeinä**.

Seuraavaksi siirrytään keskusteluun, jossa jokainen ryhmän jäsen kertoo löytämänsä vahvuudet ja kehittämiskohteet. Keskustelun jälkeen ryhmä valitsee mielestään tärkeimmät asiat kirjattavaksi fläppitaululle. Jokaisen ryhmän jäsenen on valmistauduttava esittelemään ryhmänsä tuotoksen. Tämän jälkeen ryhmä arvioi toisen laatukortin edellä mainitulla tavalla ja molemmat fläpit asetetaan salin/käytävän seinälle niille osoitettuun paikkaan.

Ryhmät jaetaan uudelleen siten, että alkuperäisen ryhmän jäsenet jakautuvat eri ryhmiin. Toteutetaan galleria-kävely, jolloin ryhmät kiertävät taululta toiselle. Jokaisen taulun edessä sen tekemiseen osallistunut henkilö esittelee fläpin sisällön. Tutustuva ryhmä keskustelelee taulun sisällöstä ja merkitsee kommenttinsa erivärisellä tussilla. Näin kaikki arvioitsijat pääsevät vaikuttamaan kunkin laatukortin arviointiin. Ryhmä kiertää kaikki fläppitaulut laatuvaastavien huolehtiessa aikataulusta.

Arvioinnin päätteeksi kokoonnutaan keskustelemaan tuotoksista. Koulun kehittämiskohteet voidaan valita välittömästi tai ne valitaan myöhemmin. Päivän päätteeksi on hyvä keskustella myös arviointikokemuksista ja –menetelmästä.

Esimerkki arviointi-iltapäivän aikataulutuksesta. Arvioitsijat jaetaan viiteen ryhmään:

- 1.vaiheen ohjeistus ja ryhmäjako (pj., siht.) **30 min**
- Arvioinnin 1. vaihe. Ryhmä arvioi 2 korttia (20 min/kortti) **40 min**
- 2. vaiheen ohjeistus ja fläppitaulujen asettaminen esille **15 min**
- Arvioinnin 2.vaihe, galleria-kävely 15 minuuttia/kaksi fläppiä (5 x 15 minuuttia) **75 min**
- 3. vaiheen ohjeistus **10 min**
- Arvioinnin 3. vaihe, yhteinen koonti ja ohjeet jatkotoimenpiteitä varten **50 min.**

4. Koulutason arviointiryhmä

Koulutasolla arviointiin osallistuvat

- opettajat
- koulunkäyntiavustajat
- siivoojat
- ruokapalvelun työntekijät
- kiinteistönhoitaja
- kanslisti
- oppilashuollon edustaja (terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori).

Arviointityö pyritään tekemään veso-ajalla. Mikäli arviointityötä tehdään opetusvelvollisuusajan ulkopuolella, siitä maksetaan korvaus. Henkilöille, jotka eivät ole perusopetuksen piirissä, järjestetään ansionmenetyksen korvaus sovitulla tavalla.

5. Opetuksen järjestäjätason arviointiryhmä

Opetuksen järjestäjätasolla arviointiin osallistuvat

- sivistyslautakunnan jäsenet (7)
- johtokunnan jäsenet/vanhempainyhdistyksen jäsenet (9)
- kunnanhallituksen ja –valtuuston edustajat (8)
- nuorisovaltuuston edustajat (2)
- rehtori-sivistystoimenjohtaja
- vararehtori.

Henkilöille, jotka eivät ole perusopetuksen piirissä, järjestetään ansionmenetyksen korvaus sovitulla tavalla.

6. Jatkotoimenpiteet koulutasolla

Kehittämiskohteista valitaan 2-4, joita lähdetään viemään eteenpäin. Tämän vuoksi niitä joudutaan asettamaan tärkeysjärjestykseen ja arvioimaan, mitkä kehittämiskohteet ovat opetustoimen laadun parantamisen kannalta tärkeimpiä. Tärkeysjärjestykseen asettamisessa voidaan käyttää apuna oheisen kuvion tavoitetasoja. Valituista kehittämiskohteista määritellään nykyinen taso ja tavoitetaso, johon pyritään sovitun aikataulun mukaisesti. Kehittämiskohteista tehdään kehittämissopimus, johon kirjataan kohteet, tavoiteaika, sovitut vastuuhenkilöt ja mittarit tavoitteiden saavuttamiselle (liite 3). Käytännössä edellä mainittu voidaan toteuttaa arvioinnin päätteeksi tai myöhempänä ajankohtana omalla koululla.

LAATUKRITEERIEEN ARVIOINTITASOT	NYKYINEN TASO
Arviointialueeseen liittyvä toiminta ei ole aktiivista eikä järjestelmällistä. Arviointialueelta ei ole riittävästi tietoa.	1
Arviointialueeseen liittyvä toiminta on suunniteltu.	2
Arviointialueeseen liittyvä toiminta on suunniteltu ja käyttöön otettu.	3
Arviointialueeseen liittyvä toiminta on suunniteltu, käyttöön otettu ja arvioitu.	4
Arviointialueeseen liittyvä toiminta on suunniteltu, käyttöön otettu ja arviointien pohjalta toimintaa on parannettu.	5
Arviointialueeseen liittyvä toiminta on suunniteltu ja käyttöön otettu. Toimintaa on parannettu ja arviointialue on jatkuvan kehittämisen kohteena.	6

Kuvio 3. Laatukriteerin arviointitasot

Rehtori ja ohjausryhmä tekevät kehittämissuunnitelman yhdessä opettajien kanssa joko arviointi-iltapäivän aikana tai myöhemmin opettajainkokouksessa.

Opetuksen kehittämisen kannalta on keskeistä, että laadun arvioinnissa syntyneet tulokset osataan hyödyntää oikealla tavalla. Ohjausryhmä laatii sivistyslautakunnalle yhteenvedon koulun kehittämissuunnitelmasta. Näin opetuksen järjestäjä voi ottaa huomioon koulun

kehittämiskohteet tehdessään omaa arviointiaan toukokuussa. Koulun kehittämiskohteet kirjataan syksyllä vuosisuunnitelmaan. Keväällä koulun toimintakertomuksessa arvioidaan kehittämiskohteiden eteneminen ja tuloksellisuus lukuvuoden aikana. Koulun vuosisuunnitelmaa ja toimintakertomusta muokataan siten, että vuosisuunnitelmassa on kohta, jossa kuvataan kehittämiskohteet, ja toimintakertomuksessa kohta, jossa kuvataan kehitystyön eteneminen.

Kehittämissuunnitelmaan kirjataan valittujen kehittämiskohteiden nykyinen taso ja tavoite (kuvio 3. Laatuksiteerien arviointitasot). Siihen merkitään myös toteutumisen seuranta ja loppuarviointi. Kehittämissuunnitelman loppuarviointi suoritetaan seuraavana keväänä opettajainkokouksessa noin viikkoa ennen kevään arviointivesoa ($\frac{1}{2}$). Opettajainkokouksessa selvitetään, miten tavoitteet on saavutettu. Jos jossain kehittämiskohteessa ei ole vielä päästy tavoitetasoon, otetaan se mukaan seuraavan lukuvuoden kehittämiskohteeksi. Tällöin seuraavalle lukuvuodelle otetaan vähemmän uusia kehittämiskohteita.

Arvioinnissa on kyse koulun ja henkilökunnan työn kehittamisestä, joten siihen pitää sitouttaa koko henkilökunta sekä päättäjät. Arviointityöstä on tarkoitus tehdä pitkäjänteistä ja systemaattista ja se onnistuu vain, jos siihen on varattu joka kevät aikaa.

Arviointi voi muodostaa esimerkiksi kolmen vuoden syklin, jossa ensimmäisenä vuonna arvioidaan kaikki kortit. Seuraavana kahtena vuonna arvioidaan esim. viisi korttia kerrallaan tai keskitytään ainoastaan kehittämiskohteiden arviointiin. Vaihtoehtoisesti voidaan ensimmäisen suuren arvioinnin jälkeen arvioida viisi korttia vuodessa. Ohjausryhmä suunnittelee arvioinnin laajuuden ja toteutuksen.

Ensiarvoisen tärkeää on, että asiat eivät jää vain paperille, vaan ne saadaan muuttumaan parempaan suuntaan myös käytännössä. Arvioinnin tulee olla olennainen osa opetuksen kehittämisprosessia. Tämän takaamiseksi myös laadunarvioinnin käsikirjaa ja menetelmiä tulee arvioida ja kehittää jatkuvasti.

7. Jatkotoimenpiteet opetuksen järjestäjätasolla

Arvioinnin suoritettuaan opetuksen järjestäjätaso valitsee 2-4 kehittämishanketta, jotka toteutetaan jatkossa. Kehittämishankkeille asetetaan tavoitteet ja aikataulu. Sivistystoimenjohtaja yhdessä ohjausryhmän kanssa suunnittelee kehittämishankkeiden käytännön toteutuksen. Käytännön toiminnan organisoimiseksi tehdään kehittämissuunnitelma, josta ilmenevät kehittämishankkeet, aikataulut, sovitut vastuuhenkilöt ja mittarit tavoitteiden saavuttamiseksi (liite 3). Sivistystoimenjohtajan esityksestä lautakunta päättää, millä tavalla kehittämishankkeita toteutetaan ja edistymistä seurataan. Kehittämishankkeesta riippuen voidaan asettaa toimikunta tai työryhmä. Sivistyslautakunta seuraa tavoitteiden toteutumista ja raportoi kehityshankkeiden etenemisestä toimintakertomuksessaan.

Opetuksen järjestäjätason laadun arviointipäivä on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa joka toinen vuosi eli kaksi kertaa valtuustokaudessa. Arviointiryhmän kokoonpano pyritään pitämään samana koko valtuustokauden, joten kunnanvaltuusto ja -hallitus nimeävät edustajansa valtuustokauden alussa. Välivuosina lautakunta kesäkuun kokouksessaan tarkastelee laadun arvioinnin pohjalta valittujen kehittämiskohteiden toteutumista. Mikäli hanke on ollut lyhytkestoinen, voidaan ottaa esille mahdollisesti joitakin uusia kehittämiskohteita, joita on syytä viedä eteenpäin

Ensiarvoisen tärkeää on, että asiat eivät jää vain paperille, vaan ne saadaan muuttumaan parempaan suuntaan myös käytännössä. Arvioinnin tulee olla olennainen osa opetuksen kehittämisprosessia. On tärkeää saada sekä henkilöstö että päättäjät sitoutumaan laadun kehittämiseen.

LIITE 1 KOULUTASON LAATUKORTIT

JOHTAMINEN KORTTI 1

<p>-Koulun johto luo asianmukaiset edellytykset opettamiselle ja oppimiselle yhteistyössä opettajien, oppilaiden ja huoltajien kanssa.</p> <p>-Koulussa on kannustavat käytänteet, jotka tukevat vuorovaikutteisuutta, yhteistyötä, oma-aloitteellisuutta ja oman työn kehittämistä.</p>	<p>- Miten johtaminen tukee opetustyön toteuttamista?</p> <p>-Miten koulun arvopohja ja toiminta-ajatus näkyvät koulun arjessa?</p> <p>-Miten johtamisessa on huomioitu vuorovaikutteisuus ja osallistuminen?</p> <p>-Miten koulun johto tukee yhteistyötä opettajien, oppilaiden ja huoltajien kesken?</p> <p>- Miten koulun johto kannustaa opettajia oman työn kehittämiseen?</p>
--	--

HENKILÖSTÖ KORTTI 2

<p>-Opetustoimen henkilöstön rakenne, määrä ja osaaminen vastaavat kunkin koulun toiminnan tarpeita.</p> <p>-Henkilöstölle järjestetään perehdyttämiskoulutusta sekä mahdollisuudet oman ammattitaidon aktiiviseen ylläpitämiseen ja kehittämiseen.</p> <p>-Opetushenkilöstön työn tukena on tarjolla kouluterveydenhuollon ja sosiaalitoimen riittävät palvelut. Yhteistyö eri ammattiryhmien välillä on sujuvaa.</p> <p>-Henkilöstön työhyvinvointi on kehittämisen kohteena.</p>	<p>-Miten koulun henkilöstön rakenne ja määrä vastaavat opetuksen tarpeita?</p> <p>- Täytetäänkö virat toistaiseksi voimassa olevilla työsuhteilla?</p> <p>-Miten henkilöstön osaaminen ja kehittämistarpeet tunnistetaan ja miten ne otetaan huomioon?</p> <p>-Miten uusien opettajien perehdyttäminen hoidetaan?</p> <p>-Onko henkilöstön kehittäminen suunnitelmallista ja onko sitä varten toimivaa seurantajärjestelmää (esim. kehityskeskustelut)?</p> <p>-Miten henkilöstön täydennyskoulutus järjestetään?</p> <p>-Miten henkilöstön työhyvinvointia edistetään?</p> <p>- Miten sijaisuusjärjestelyt hoidetaan?</p> <p>-Onko henkilöstön tukena riittävät kouluterveydenhuollon ja sosiaalitoimen palvelut?</p>
---	---

TALOUELLISET RESURSSIT KORTTI 3

<p>-Perusopetukselle suunnatut taloudelliset resurssit takaavat opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ja ohjauksen jokaiselle oppilaalle jokaisena koulupäivänä.</p> <p>-Toiminnan ja talouden suunnittelussa lähtökohtana on mahdollisimman hyvien edellytysten luominen opetus- ja kasvatustyölle.</p>	<p>-Miten koulun taloudellisten resurssien riittävyys on selvitetty?</p> <p>-Miten koulun resursseissa on huomioitu opetusryhmien koko, opetustuntimäärät, erityisoppilaiden määrä, kiinteistöjen kunto ja ruokahuollon järjestelyt?</p> <p>-Miten oppilaiden oppilashuollosta ja turvallisesta oppimisympäristöstä jokaisena koulupäivänä on huolehdittu (lomautukset)?</p>
--	--

ARVIOINTI KORTTI 4

<p>-Opetuksen järjestäjällä ja koululla on systemaattinen arviointijärjestelmä, jonka avulla kehitetään toimintaa ja suunnitellaan taloutta.</p> <p>- Opetuksen järjestäjän ja koulujen arviointiosaamista kehitetään suunnitelmallisesti.</p>	<p>- Onko koululla systemaattinen arviointijärjestelmä, jonka avulla kehitetään toimintaa?</p> <p>-Miten arviointitietoa käytetään opetuksen kehittämiseen ja toiminnan suunnitteluun?</p> <p>-Miten koulun arviointitieto saatetaan opetuksen järjestäjän, henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien tietoon?</p> <p>-Miten on huomioitu oppilaiden, vanhempien ja oppilashuoltohenkilöstön osallistuminen arviointi- ja kehittämistoimintaan?</p>
--	---

OPETUSSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN KORTTI 5

<ul style="list-style-type: none">-Opetushenkilöstö osallistuu opetussuunnitelman laadintaan sekä sen toimivuuden ja toteuttamisen arviointiin ja kehittämiseen.- Opetushenkilöstön ammatillista opetussuunnitelman tekoa tuetaan eri keinoin.- Yläkoulussa oppilaat saavat yleistä tietoa opetussuunnitelmasta, tietoa sen opetustarjonnasta ja ohjausta valintoihinsa. (kommentteja yläkoulun opettajilta?)- Opetussuunnitelma on perustana koulun itsearvioinnille ja työn jatkuvalla kehittämiselle.	<ul style="list-style-type: none">-Miten opetussuunnitelmatyö on toteutettu koulussa?-Miten koulun johto, opettajat ja koulun muu henkilöstö, oppilaat ja oppilaiden huoltajat osallistuvat opetussuunnitelmatyöhön?-Miten opetushenkilöstöä tuetaan opetussuunnitelman teossa ammatillisesti ja taloudellisesti?-Miten paikallisen ja koulukohtaisen opetussuunnitelman toteutumisesta huolehditaan vuosittain opetuksessa ja miten sitä arvioidaan?-Miten koulu huolehtii valintoihin liittyvästä tiedottamisesta ja ohjauksesta?
---	---

OPETUS JA OPETUSJÄRJESTELYT KORTTI 6

<ul style="list-style-type: none">-Opetuksessa sovelletaan monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja opetusryhmän koon, oppilaiden yksilöllisyyden ja erityisten tarpeiden mukaan.-Koulun resurssit tarjoavat edellytykset monipuoliseen opetukseen.- Koulun opetustoimintaa ja oppilasarviointia toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään opetussuunnitelman pohjalta.	<ul style="list-style-type: none">-Miten oppilaiden tarpeet ja edellytykset otetaan huomioon opetuksessa?-Miten opetusryhmien koko on vaikuttanut oppilaiden opetukseen, ohjaukseen ja tukeen?-Miten koulun tilat, varustetaso, opetusmateriaalit ja tuntikehys tukevat opetussuunnitelman tarkoituksenmukaista toteuttamista?-Miten koulun arviointikäytänteet tukevat kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja oppilaiden yhdenvertaista kohtelua?-Miten opetuksen monipuolistamisessa otetaan huomioon tietotekniikan ja verkkopedagogiikan tarjoamat mahdollisuudet?
---	--

OPPIMISEN, KASVUN JA HYVINVOINNIN TUKI KORTTI 7

<p>-Opettajilla on riittävästi tiedollisia, taidollisia ja oppimisympäristöön liittyviä valmiuksia opettaa myös erityistä tukea tarvitsevia oppilaita lähikoulussa.</p> <p>-Koulussa kehitetään ja käytetään joustavia toimintamuotoja, joilla koulut pystyvät kohtaamaan tukea tarvitsevan oppilaan joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>-Erialaisten ongelmatilanteiden hoitamiseen on olemassa selkeät moniammatillisesti sovitut varhaisen puuttumisen toimintatavat.</p> <p>-Koulussa on käytössä yhteisesti sovitut toimintatavat sekä koulun ja varhaiskasvatuksen että koulun ja toisen asteen nivelvaiheisiin.</p>	<p>-Miten tehostettu ja erityinen tuki oppilaille on järjestetty?</p> <p>-Miten varmistetaan oppilaille riittävä ohjaus ja tuki?</p> <p>-Miten varhainen puuttuminen toteutuu?</p> <p>-Miten siirtyminen yleis-, erityis-, ja sairaalaopetuksen sekä varhaiskasvatuksesta kouluun tapahtuu?</p> <p>-Miten varmistetaan siirtyminen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen?</p> <p>-Miten opettajien riittävä moniammatillinen tuki varmistetaan?</p>
--	--

OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN KORTTI 8

<p>- Koulun toimintakulttuuri on avoin, vuorovaikutteinen sekä oppilaiden ja heidän huoltajiensa osallistumista arvostava.</p> <p>- Oppilaiden osallisuuden toteutumisesta opetuksessa ja koulun muussa toiminnassa on huolehdittu ikäkauden mukaisesti. (Oppilaskunnan toiminta ja resursointi?)</p>	<p>-Miten koulussa on kehitetty osallisuutta ja vaikuttamista tukevaa toimintakulttuuria?</p> <p>-Miten oppilaat voivat osallistua ja vaikuttaa opiskeluun ja oppimisympäristöön liittyvään päätöksentekoon?</p> <p>-Miten oppilaat osallistetaan ehkäisemään koulukiusaamista?</p> <p>-Miten koulussa kehitetään oppilaiden ja opettajien välistä avointa ja vuorovaikutteista toimintakulttuuria?</p> <p>-Miten oppilaskunnan toiminta on resursoitu?</p> <p>-Onko oppilaskunnan toiminta suunnitelmallista, tavoitteellista ja oppilaiden osallisuutta lisäävää?</p>
---	---

KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ KORTTI 9

<p>-Kodin ja koulun yhteistyötä suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan yhdessä huoltajien ja oppilaiden kanssa.</p> <p>-Kodin ja koulun yhteistyö on lähtökohdiltaan positiivista ja keskustelevaa.</p> <p>-Kodin ja koulun yhteistyö otetaan huomioon koulun henkilökunnan työtehtävissä, ja sen toteuttamiseen varataan riittävät resurssit ja tuki.</p>	<p>-Miten kodin ja koulun yhteistyötä, suunnitellaan, toteutetaan, kehitetään ja arvioidaan koulussa?</p> <p>-Onko kodin ja koulun yhteistyö lähtökohdiltaan positiivista ja keskustelevaa?</p> <p>-Miten kodin ja koulun yhteistyö edistää oppilaiden kasvua ja oppimista?</p> <p>-Miten huoltajat ovat mukana kodin ja koulun yhteistyön sisältöjen ja menetelmien kehittämisessä?</p> <p>-Miten kodin ja koulun yhteistyö on resursoitu ja tuettu?</p> <p>-Miten vanhemmille suunnatussa viestinnässä hyödynnetään teknologian suomia mahdollisuuksia?</p>
---	---

FYYSINEN JA TURVALLINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ KORTTI 10

<p>-Oppimis- ja työympäristö on terveellinen, turvallinen ja edistää koulussa viihtymistä.</p> <p>-Koulutilat, kalustus ja välineet ovat asianmukaisia ja helposti muunneltavia erilaisiin opetustilanteisiin.</p> <p>-Tieto- ja viestintätekniset ratkaisut ovat suunnitelmallisia ja vastaavat nykyisen kehityksen haasteisiin.</p> <p>- Opettajat ja oppilaat edistävät yhdessä terveellisten ja turvallisten koulutilojen säilymistä.</p> <p>- Koululla on ajan tasalla olevat turvallisuussuunnitelmat, jotka ovat kaikkien tiedossa ja joiden toimivuutta harjoitellaan säännöllisesti.</p> <p>- Koulussa on oppilaiden kanssa yhdessä valmistellut järjestyssäännöt ja niiden toimivuutta arvioidaan säännöllisesti oppilaiden ja huoltajien kanssa.</p>	<p>-Onko fyysinen oppimisympäristö terveellinen, turvallinen ja edistääkö se koulussa viihtymistä?</p> <p>-Miten koulutilojen, kalustuksen ja välineiden ajanmukaisuudesta ja huollosta huolehditaan?</p> <p>-Miten suunnitelmallista koulutilojen sekä tieto- ja viestintäteknisten ratkaisujen kehittäminen on?</p> <p>-Miten koulun henkilökunnan mielipiteet otetaan huomioon oppimis- ja työympäristön kehittämisessä?</p> <p>-Miten opettajat ja oppilaat ylläpitävät terveellisiä ja turvallisia koulutiloja?</p> <p>-Onko koululla ajan tasalla olevat turvallisuussuunnitelmat ja harjoitellaanko niiden toimivuutta?</p> <p>-Miten koulu on varmistanut, että koulussa noudatetaan työturvallisuuteen liittyviä säännöksiä ja määräyksiä?</p> <p>-Miten koulun järjestyssääntöjen tiedottamisesta ja päivityksestä huolehditaan?</p>
---	--

LIITE 2 JÄRJESTÄJÄTASON LAATUKORTIT

JOHTAMINEN KORTTI 1

<p>-Opetustoimea ja koulua koskeva toiminta-ajatus, arvopohja ja strategia on laadittu. Johto ja henkilöstö on sitoutunut niiden toteuttamiseen .</p> <p>-Opetuksen järjestäjällä on rakenteet ja menettelytavat, joiden avulla tuetaan opetustoimen ja koulun johtamista sekä hyvän hallinnon toteutumista.</p> <p>-Opetuksen järjestäjällä on selkeät tavoitteet opetuksen järjestämisen kehittämiseksi.</p>	<p>-Onko sivistystoimen strategia laadittu ja onko se saatettu opetushenkilöstön tietoon?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjä on sitoutunut sivistystoimen strategian toteuttamiseen ja kehittämiseen?</p> <p>-Miten johtajuutta tuetaan ja kehitetään?</p> <p>-Miten eri johtamistehtävissä olevat saavat palautetta toiminnastaan?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjä tukee opetuksen kehittämistä?</p> <p>-Miten koulujen johdon ja järjestäjätason vuorovaikutus on järjestetty?</p>
--	---

HENKILÖSTÖ KORTTI 2

<p>-Opetustoimen henkilöstön rakenne, määrä ja osaaminen vastaavat kunkin koulun toiminnan tarpeita.</p> <p>-Henkilöstölle järjestetään perehdyttämiskoulutusta sekä mahdollisuudet oman ammattitaidon aktiiviseen ylläpitämiseen ja kehittämiseen.</p> <p>-Opetushenkilöstön työn tukena on tarjolla kouluterveydenhuollon ja sosiaalitoimen riittävät palvelut ja yhteistyö eri ammattiryhmien välillä on sujuvaa.</p> <p>-Henkilöstön työhyvinvointi on jatkuvan seurannan ja kehittämisen kohteena.</p>	<p>-Miten opetustoimen henkilöstön rakenne, määrä ja osaaminen vastaavat koulun tarpeita?</p> <p>-Täytetäänkö pysyvät tehtävät toistaiseksi voimassa olevilla työsuhteilla?</p> <p>-Miten opetushenkilöstön osaaminen ja kehittämistarpeet tunnistetaan ja miten ne otetaan huomioon?</p> <p>-Miten henkilöstön kehittymistä tuetaan ja arvioidaan?</p> <p>-Miten opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutus on resursoitu?</p> <p>-Onko opetushenkilöstön tukena riittävä määrä kouluterveydenhuollon ja sosiaalitoimen palveluja?</p> <p>-Miten henkilöstön työhyvinvointia edistetään?</p>
---	---

TALOUDELLISET RESURSSIT KORTTI 3

<p>-Perusopetukselle suunnatut taloudelliset resurssit takaavat perusopetusta koskevan lainsäädännön ja opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ja ohjauksen jokaiselle oppilaalle jokaisena koulupäivänä.</p> <p>- Toiminnan ja talouden suunnittelussa lähtökohtana on mahdollisimman hyvien edellytysten luominen opetus- ja kasvatustyölle.</p>	<p>-Miten opetuksen järjestäjän strategia sekä toiminnan ja talouden suunnitelmat linjassa keskenään?</p> <p>-Miten taloudellisten resurssien riittävyys on selvitetty?</p> <p>-Huomioidaanko toiminnan ja talouden suunnittelussa hyvien edellytysten luominen oppimiselle? (lapsikeskeisyys)</p>
---	--

ARVIOINTI KORTTI 4

<p>-Opetuksen järjestäjällä ja koululla on systemaattinen arviointijärjestelmä, jonka avulla kehitetään toimintaa ja suunnitellaan taloutta.</p> <p>- Opetuksen järjestäjän ja koulujen arviointiosaamista kehitetään suunnitelmallisesti.</p>	<p>-Miten varmistetaan opetuksen järjestäjän arviointi- ja kehittämistoiminnan suunnitelmallisuus ja se, että arviointi tuottaa kehittämistä tukevaa tietoa?</p> <p>-Miten arvioinnin tuottamaa tietoa käytetään opetuksen kehittämiseen ja toiminnan suunnitteluun?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjän arviointiosaamista kehitetään?</p>
--	---

OPETUSSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN KORTTI 5

<p>-Opetussuunnitelmatyö on suunnitelmallista, hyvin johdettua ja informoitua sekä asianmukaisesti resursoitua.</p> <p>-Opetussuunnitelman toimivuutta, toteuttamista ja toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään suunnitelmallisesti koulun eri yhteistyötahot huomioiden.</p> <p>-Kieliohjelman ja valinnaisten aineiden tarjonta turvataan yhdenvertaisesti tarvittaessa yhteistyötä laajentamalla.</p>	<p>-Miten opetuksen järjestäjä huolehtii opetussuunnitelman laadinnasta, arvioinnista, kehittämisestä ja resursoinnista?</p> <p>-Miten eri yhteistyötahot ovat mukana opetussuunnitelmatyössä?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjä osallistuu opetussuunnitelmatyöhön?</p> <p>-Miten sivistystoimessa huolehditaan oppilaiden yhdenvertaisuudesta kieliohjelman ja valinnaisten aineiden tarjonnassa?</p>
--	--

OPETUS JA OPETUSJÄRJESTELYT KORTTI 6

<p>- Opetusryhmät muodostetaan siten, että voidaan toteuttaa opetus ja ohjaus opetussuunnitelman mukaan, saavuttaa opetukselle asetetut tavoitteet ja ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet.</p> <p>- Opetuksen järjestäjä vahvistaa opetusryhmätavoitteet, esimerkiksi opetusryhmien enimmäiskoon välyksen tai opetustuntimäärä/oppilas/vuosiviikkotunti määrän välyksen taikka aikuisten määrän oppilaita kohden.</p>	<p>-Miten opetuksen resursointi tukee opetussuunnitelman tarkoituksenmukaista toteuttamista?</p> <p>-Miten opetusryhmien koko on vaikuttanut oppilaiden opetukseen, ohjaukseen ja tukeen?</p> <p>-Miten koulun tilat, varustetaso, opetusmateriaalit ja tuntikehykset tukevat opetussuunnitelman tarkoituksenmukaista toteuttamista?</p> <p>-Miten opetustointia resursoitaessa otetaan huomioon erityistä tukea tarvitsevat oppilaat, eri kieli- ja kulttuuritaustaiset oppilaat, yhdysluokat ja työturvallisuusasiat?</p>
---	---

OPPIMISEN, KASVUN JA HYVINVOINNIN TUKI KORTTI 7

<p>-Kunnassa on suunnitelmallinen, moniammatillinen tukiverkosto ja resurssit erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen järjestämiseksi.</p> <p>-Kouluilla on käytettävissä riittävät henkilöstöresurssit oppilaanohjaukseen ja oppilashuoltoon.</p> <p>-Opetuksen (varhaiskasvatus, ala- ja yläkoulu, jatko-opinnot) nivelvaiheiden järjestelyt on suunniteltu ja toiminta on sujuvaa.</p>	<p>-Miten kunnassa on järjestetty oppilashuollon riittävä saatavuus ja monipuolisuus?</p> <p>-Miten varmistetaan oppilaille riittävä ohjaus ja tuki?</p> <p>-Miten oppilashuollon ja oppilaanohjauksen resursoinnista on huolehdittu?</p> <p>-Miten opetuksen nivelvaiheiden järjestelyt on suunniteltu ja resursoitu?</p>
---	--

OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN KORTTI 8

<p>-Kunnassa on luotu asianmukaiset lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen toimintatavat päätöksenteossa. Toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti</p>	<p>-Miten opetuksen järjestäjä on kehittänyt osallisuutta ja vaikuttamista tukevaa toimintakulttuuria?</p> <p>-Miten oppilaat voivat osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon kunnassa?</p>
---	---

KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ KORTTI 9

<p>-Opetussuunnitelmassa on määritetty ja täsmennetty kodin ja koulun yhteistyön tavoitteet, toimintatavat ja sisällöt.</p>	<p>-Miten kodin ja koulun yhteistyötä suunnitellaan, toteutetaan ja kehitetään ja arvioidaan kunnassa?</p> <p>-Miten huoltajat ovat mukana kodin ja koulun yhteistyön sisältöjen ja menetelmien kehittämisessä?</p>
---	---

FYYSINEN JA TURVALLINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ KORTTI 10

<p>-Oppimis- ja työympäristö on terveellinen ja edistää koulussa viihtymistä.</p> <p>-Koulutilat, kalustus ja välineet ovat asianmukaiset ja niiden vuosikorjauksista huolehditaan suunnitelmallisesti.</p> <p>-Tieto- ja viestintätekniset ratkaisut ovat suunnitelmallisia ja vastaavat nykyisen kehityksen haasteisiin.</p> <p>-Turvallisuutta edistetään ja valvotaan säännöllisesti, ja havaitut epäkohdat korjataan.</p> <p>-Kriisitilanteita varten on kehitetty yhtenäiset toimintamallit, joita päivitetään säännöllisesti. Keskinäisestä vastuunjaosta on sovittu.</p>	<p>-Miten fyysistä oppimisympäristöä kehitetään niin, että se edistää oppimista ja tervettä kasvua?</p> <p>-Miten koulutilojen, kalusteiden sekä tieto- ja viestintästrategisten välineiden ajanmukaisuudesta ja huollosta huolehditaan yhdenvertaisesti eri koulujen kesken?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjätasolta ottaa huomioon henkilökunnan mielipiteet oppimis- ja työympäristön kehittämisessä?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjä on varmistanut, että kouluilla on ajan tasalla olevat turvallisuussuunnitelmat?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjä valvoo turvallisuussuunnitelmien noudattamista ja toteutumista?</p> <p>-Miten opetuksen järjestäjä huolehtii rakennusten ja tilojen korjauksesta ja kunnossapidosta?</p>
--	---

LIITE 3 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

KEHITTÄMISSUUNNITELMA Kehittämiskohteet, toteutus ja arviointi	
Kehittämiskohde 1 _____	
Nykyinen taso _____ arviointitasot)	Tavoitetaso _____ (Kuvio 3. Laatuksiteerien
Vastuhenkilöt	
Mitkä ovat konkreettiset tavoitteet ja kehittämissaikataulu?	

Mistä näkee, että on edetty tavoitteiden suunnassa?

LOPPUARVIOINTI (tehdään seuraavana keväänä)

Kehittämiskohde 1

Mitä saavutettiin? Vastaako nykyinen taso asetettua tavoitetasoa?

Mikä jäi kesken? Otetaanko kehittämiskohde seuraavankin lukuvuoden kehittämiskohteeksi?

Kehittämiskohde 2 _____

Nykyinen taso _____ Tavoitetaso _____ (Kuvio 3. Laatukriteerien arviointitasot)

Vastuuhenkilöt

Mitkä ovat konkreettiset tavoitteet ja kehittämisajataulu?

Mistä näkee, että on edetty tavoitteiden suunnassa?

LOPPUARVIOINTI (tehdään seuraavana keväänä)

Kehittämiskohde 2 _____

Mitä saavutettiin? Vastaako nykyinen taso asetettua tavoitetasoa?

Mikä jäi kesken? Otetaanko kehittämiskohde seuraavankin lukuvuoden kehittämiskohteeksi?

Kehittämiskohde 3 _____

Nykyinen taso _____ Tavoitetaso _____ (Kuvio 3. Laatuksiteerien arviointitasot)

Vastuuhenkilöt

Mitkä ovat konkreettiset tavoitteet ja kehittämissaikataulu?

Mistä näkee, että on edetty tavoitteiden suunnassa?

LOPPUARVIOINTI (tehdään seuraavana keväänä)

Kehittämiskohde 3 _____

Mitä saavutettiin? Vastaako nykyinen taso asetettua tavoitetasoa?

Mikä jäi kesken? Otetaanko kehittämiskohde seuraavankin lukuvuoden kehittämiskohteeksi?

LIITE 4 LAATUKORTTIEN KUVAUKSET

1 Johtaminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu koulutuksen toteutuksesta. Toiminnan johtaminen ja suunnittelu muotoutuvat paikallisesti hallinto-, toiminta- tai johtosäännön pohjalta kansallisen lainsäädännön ja normien mukaisesti. Johtamisessa noudatetaan hyvän hallinnon mukaisia toimintatapoja.

Opetustoimen ja koulun johdon keskeisenä tehtävänä on edistää perusopetuksen arvopohjan ja koulun perustehtävän toteutumista sekä luoda hyvät ja tasapuoliset edellytykset opettamiselle ja oppimiselle. Johtamiseen kohdistuvat odotukset liittyvät toiminnan perustana olevien arvojen lujittamiseen, ilmentämiseen ja arvotietoisuuden vahvistamiseen, tavoitteiden selkeyttämiseen ja yhteisen kehittämissuunnan toteuttamiseen. Johtamisessa on keskeistä tunnistaa yhteisön vahvuudet ja kehittämishaasteet, vahvistaa itsearviointia sekä kehittää pedagogiikkaan suuntautuvaa johtamista.

Henkilöstön rekrytointi, osaamisen kehittäminen, kannustava, osallistava ja vuorovaikutteinen toimintatapa, luottamuksen rakentaminen ja keskeisten sidosryhmien ja muiden hallinnonalojen kanssa tehtävä aktiivinen yhteistyö ovat tärkeitä johtamiseen kuuluvia tehtävälajeita.

Talouden johtamisen kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat toiminnan tarpeiden ja käytettävissä olevien resurssien tunnistaminen, yhteensovittaminen sekä resurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen. Riittävän pitkäjänteinen talouden ja toiminnan suunnittelu luo pohjan perusopetuksen johtamiselle ja kehittämiselle.

Perusopetusta koskevat suunnitelmat kytkeytyvät strategioihin ja suunnitelmiin. Niiden laadukkuudesta ja toteutumisesta vastaa kunnan ja opetustoimen johto ja koulussa rehtori sekä johtamisen delegointipäätöksien mukaiset vastuulliset henkilöt. Koulun strategiaan merkityt arvot, kuten tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys, toteutuvat arkityössä johtamisen tuloksena.

Koulun johto tarvitsee myös ajantasaista tietoa valtakunnallisista koulutuspolitiikan tavoitteista ja kehittämislinjauksista, jotta paikallinen työ voi osaltaan toteuttaa kansallisia linjauksia ja osallistua niiden rakentamiseen.

2 Henkilöstö

Opetus- ja muu henkilöstö, joka täyttää kelpoisuussäännökset ja vastaa kunkin koulun toiminnan tarpeita, on laadukkaan opetuksen ja sen kehittämisen tärkeä voimavara. Henkilöstön muodostavat perusopetuksen rehtorit, opettajat, lastentarhanopettajat, sekä opinto-ohjaajat, koulupsykologit, ja koulukuraattorit, koulunkäyntiavustajat, nuorisotyöntekijät sekä muut opetuksen tukipalveluissa ja oppilashuoltopalveluissa työskentelevät henkilöt.

Rehtoreiden ja opettajien virkojen määrä muodostuu opetustuntien ja muiden opettajille kuuluvien työtehtävien edellytysten mukaisesti. Riittävä määrä kelpoisuusvaatimuksen täyttäviä luokanopettajia, aineenopettajia, erityisopettajia, erityisluokanopettajia, lastentarhanopettajia sekä oppilaanohjaajia ja koulun oppilashuollollisissa ja tukitehtävissä työskentelevää henkilöstöä mahdollistaa opetussuunnitelman mukaisen opetuksen. Ajantasaisen henkilöstösuunnitelman avulla ennakoitaan henkilöstötarpeita. Työnantaja pyrkii pitkäaikaisiin virka- ja työsuhteisiin. Osaavien sijaisten rekrytointiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Opetuksen järjestäjä päättää laatua ja työkykyä edistävästä henkilöstöpoliittisista linjauksista osana kunnan henkilöstöstrategiaa. Henkilöstön kehittämissuunnitelmaa laaditaan henkilöstön koulutussuunnitelma, josta sovitaan työnantajan ja työntekijöiden välisissä kehityskeskusteluissa.

Henkilöstön ja johdon välinen vuorovaikutus tukee osaamisen jakamista ja uusien toimintatapojen omaksumista. Työyhteisön oppimista tuetaan myös koko työyhteisöä hyödyntävissä kehittämisohjelmissa ja mentoroinnin avulla.

Opetushenkilöstölle on tarjolla käytettävien resurssien puitteissa uusimpaan tutkimukseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen kehittämistyöhön perustuvaa kasvatustieteellistä, koulun toimintaa koskevaa ja opettavan aineen ja alan täydennyskoulutusta, työnohjausta, mentorointia ja osaamista tukevia kehittämisprojekteja.

Henkilön oma halu kehittyä työssään on keskeinen lähtökohta, kun halutaan ylläpitää opetushenkilöstön ammattitaitoa ja kehittää heidän osaamistaan. Vastuu näistä asioista on työnantajalla ja henkilöstöllä.

Työnantajan tuki ja esimerkiksi sijaisen palkkaaminen vaikuttavat ratkaisevasti henkilöstökoulutukseen osallistumiseen. Työnantajan järjestämää täydennyskoulutusta ovat muun muassa perehdyttämiskoulutus, virka- tai työsuhdesopimukseen koulutus, jolla tuetaan koulu yhteisön kehittämistä.

Työaika- ja sijaisjärjestelyt pyritään toteuttamaan siten, että ne mahdollistavat henkilöstö- ja täydennyskoulutukseen osallistumisen. Työnantajan tuki on myös silloin tarpeen, kun se perustuu henkilöstön omaehtoiseen kehittämiseen.

3 Taloudelliset resurssit

Koulutusta ohjataan lainsäädännön, opetussuunnitelmien, koulutuksen arvioinnin ja erilaisen tiedollisen ohjauksen lisäksi koulutuksen rahoitusjärjestelmien avulla. Valtio ja kunnat vastaavat koulutuksen kustannuksista. Perusopetuksen käyttökustannuksiin myönnetään valtionosuutta.

Opetuksen järjestäjä vastaa opetuksen käytännön järjestämisestä lainsäädännön mukaisesti. Opetuksen järjestäjän tulee laatia lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään opetuksen yleisestä järjestämisestä kuten opetustunneista, työajoista sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Taloudellinen tilanne ja esimerkiksi henkilöstön lomauttaminen ei vaikuta opetuksen järjestäjän velvollisuuteen huolehtia siitä, että opetusta koskevaan lainsäädäntöön tai niiden nojalla annettuihin alempiasteisiin säännöksiin kirjatut tavoitteet ja opetukseen osallistuvan

subjektiiviset oikeudet toteutuvat. Näihin oppilaan oikeuksiin kuuluu myös oikeus oppilashuoltoon ja turvalliseen opiskeluympäristöön.

Opetuksen talouden näkökulmasta perusopetus on investointi tulevaisuuteen. Kustannukset vaihtelevat kunnittain ja kouluittain. Kustannuseroja voidaan selittää rakenteellisilla tekijöillä, kuten kouluverkolla, koulumatkojen pituudella, opetusryhmien koolla, erityisoppilaiden määrällä, kiinteistöjen määrällä ja kunnolla, ruokahuollon järjestelyillä sekä opettajien palkkarakenteella. Koulujen resursseista päätetään paikallisesti.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että koulutusresurssit on kohdistettu koulutukselle asetettujen tavoitteiden kannalta optimaalisesti ja resursseja on riittävästi tuotettujen koulutuspalveluiden määrän, laadun ja palvelutuotannon rakenteen sekä organisoinnin kannalta. Toiminnan taloudellisuus vaikuttaa myös tehokkuuteen ja koulutuksen tuottavuuteen.

Koulujen tarkastelu taloudellisina yksikköinä on tärkeää taloudellisen ohjauksen vuoksi. Koululta edellytetään itseohjautuvuutta ja oman toiminnan tuloksellisuuden sekä erityisesti taloudellisuuden ja tehokkuuden arviointia.

Koulun toiminnasta vastaava rehtori vastaa osaltaan koulun taloudesta. Talousarvion seurannan sekä talouden kokonaiskuvan hallinta ovat keskeisiä. Talouden johtamiseen ja hallintaan liittyvä täydennyskoulutus tukee rehtorien osaamista.

4 Arviointi

Koulutuksen arviointijärjestelmän tavoitteena on hankkia ja analysoida tietoa koulutuspoliittisen päätöksenteon ja koulutuksen kehittämisen pohjaksi, oppilaiden oppimisen edellytyksien parantamiseksi sekä opetustoimen henkilöstön työn ja koulujen kehittämisen tueksi. Perusopetuksen arviointijärjestelmä muodostuu kansallisista oppimistulosten seuranta-arvioinneista, muista ulkopuolisista arvioinneista, opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearviointista sekä arvioinnin eettisistä periaatteista. Arviointijärjestelmän perustan muodostaa itsearviointi, jota muut arviointijärjestelmät tukevat.

Arviointi on perusopetuksen tuloksellisuuden arviointia, jossa otetaan huomioon toiminnan vaikuttavuus, taloudellisuus ja tehokkuus. Arvioinnin avulla selvitetään, miten

opetussuunnitelma ja opetuksen tavoitteet toteutuvat sekä miten tuloksellista koulutus on. Opetuksen järjestäjä arvioi antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta ja osallistuu ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Opetuksen järjestäjä kehittää systemaattisesti toimintaansa arviointitulosten ja saadun palautteen pohjalta. Laatu parantavat selkeät tavoitteet ja toimintaperiaatteet sekä työssä tarvittavat riittävät voimavarat. Arvioinnin on oltava suunnitelmallista, säännöllistä, monipuolista ja vertailukelpoista.

Paikallisesta arviointitoiminnasta ja sen kehittämistä vastaavat opetuksen järjestäjät ja koulut. Arviointitoiminnan koordinoivia selkeyttävät opetuksen järjestäjän ja koulujen omat arviointisuunnitelmat. Arviointisuunnitelman perustana ovat paikalliset sivistyspoliittiset kehittämisohjelmat, toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä muut mahdolliset asiakirjat.

Arviointi-suunnitelmien valmistelussa tulee ottaa huomioon ulkopuolisen arvioinnin, paikallisen arvioinnin ja peruspalvelujen arvioinnin väliset yhteydet.

Arviointisuunnitelmassa tunnistetaan opetuksen järjestäjään ja koulujen toimintaan kohdistuvia tulevia tarpeita, määritellään arviointitoiminnan järjestäminen ja tarvittavat voimavarat, luodaan yhteiset puitteet paikallisen toiminnan arvioinnille ja selkeytetään toimijoiden keskinäinen työnjako. Lisäksi huolehditaan siitä, että opetuksen järjestäjällä ja kouluilla on käytössä riittävä arvioinnin asiantuntemus.

Oppilaiden tulee tietää, millä perusteella heidän suorituksiaan arvioidaan. Oppilaan arvioinnilla tuetaan tavoitteiden toteutumista. Arvioinnin kokonaisuus muodostuu välittömistä oppituntipalautteista, muusta oppilaan ja huoltajan saamasta suullisesta ja kirjallisesta palautteesta, arviointikeskusteluista sekä todistuksista. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, joiden tulee olla linjassa asetettujen tavoitteiden edistymistään ja osaamistaan eri tavoin. Arviointi kannustaa ja ohjaa oppilasta sekä vahvistaa oppimistaitoja. Oppilaan itsearviointi on osa tätä kokonaisuutta. Huoltajalle arviointi antaa tietoa arviointiperusteista ja oppilaan edistymisestä. Arviointi myös auttaa huoltajaa tukemaan lasta opiskelussa ja opintoihin liittyvissä valinnoissa sekä kasvussa ja kehittämisessä.

5 Opetussuunnitelman toteuttaminen

Paikallinen opetussuunnitelma rakentuu perusopetuksen tavoitteet ja tuntijaon määrittävälle valtioneuvoston asetukselle sekä perusopetuksen opetussuunnitelman valtakunnallisille perusteille. Opetussuunnitelma muodostuu opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti kaikkia peruskouluja koskevista yhteisistä linjauksista sekä mahdollisista koulukohtaisista opetussuunnitelmista. Niissä voi olla myös muiden kuntien kanssa yhteisiä osioita. Opetussuunnitelma laaditaan yhtenäistä perusopetusta varten.

Opetuksen järjestäjä vastaa paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Siinä prosessissa päätetään kansallisten perusteiden mukaisesti, miten kasvatus- ja opetustyö toteutetaan ja miten tavoitteet ja sisällöt sekä muut opetuksen järjestämiseen liittyvät seikat tarkennetaan paikallisiin olosuhteisiin sopiviksi ja oppilaiden tarpeita vastaaviksi. Laadukkaalla opetussuunnitelmatyöllä turvataan jokaisen oppilaan mahdollisuus saada laadukasta opetusta.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että oppilaat ovat opetustarjonnassa keskenään yhdenvertaisessa asemassa. Kieliin ja valinnaisaineisiin liittyviä valintoja tehtäessä oppilailla ja heidän huoltajillaan tulee olla tarjolla riittävästi tietoa sekä valintojen mahdollisuuksista että niiden vaikutuksista oppilaan arviointiin ja myöhempisiin opintoihin.

Opetussuunnitelman paikallinen laadintaprosessi keskusteluineen vaikuttaa myönteisesti koulutyön laatuun. Opetuksen järjestäjä johtaa ja koordinoi paikallisen prosessin. On tärkeää, että koulun johdon, henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä avainsidosryhmien vahva osallistuminen prosessiin turvataan.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta on jatkumo esiopetussuunnitelmalle ja siinä huomioidaan muut lapsia, nuoria ja koulutusta koskevat paikalliset päätökset ja strategiset linjaukset. Opetussuunnitelma laaditaan esimerkiksi oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Suunnitelmallinen yhteistyö kunnan sisällä ja lähikuntien kanssa parantaa edellytyksiä vastata opetussuunnitelman haasteisiin.

Eri koulujen ja luokka-asteiden opetushenkilöstön tulisi sopia kasvatus- ja opetustyön välittömistä yhteisistä toimintalinjoista. Koulukohtaiseen opetussuunnitelmatyöhön kuuluu, että arvioidaan koulutyön ja pedagogisten käytänteiden toimivuutta, tunnistetaan kehittämistarpeita ja parannetaan toimintaa. Opetussuunnitelmatyö tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia ammatilliseen kehittymiseen ja koulun toiminnan kehittämiseen. Rehtorille opetussuunnitelma on pedagogisen johtamisen keskeisin työkalu, opettajille se on omien työtavoitteiden perusta.

Opetussuunnitelma on koulun vuosisuunnitelman, itsearvioinnin ja kehittämisen perusta. Sen pohjalta opettajat suunnittelevat työnsä ja laativat oppilaille tarvittaessa oppimissuunnitelman tai HOJKS:in. Se antaa kaikki tarpeelliset perustiedot koulun toiminnasta muun muassa koteihin ja yhteistyökumppaneille. Opetussuunnitelma on strateginen

pedagoginen asiakirja, jonka kautta koulun toiminta liittyy opetuksen järjestäjän muuhun toimintaan ja kehittämiseen. Opetussuunnitelman toimivuus ja sen toteutuminen ovat jatkuvan arvioinnin kohde. Opetussuunnitelmaa uudistetaan tarvittaessa opetuksen järjestäjän ja koulujen tarpeista käsin. Arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään myös kansallisia arviointeja, kehittämisohjelmia sekä alan tutkimusta.

6 Opetus ja opetusjärjestelyt

Perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Opetus ja koulun muu toiminta järjestetään kunkin oppilaan kehitysvaihe ja edellytykset huomioon ottaen. Niiden tulee edistää jokaisen oppilaan tervettä kasvua ja kehitystä sekä luoda edellytykset hyvään oppimiseen ja hyvinvointiin. Tavoitteista johdetut opetusjärjestelyt sekä tiedonaloille

ominaisten opetusmenetelmien ja työtapojen monipuolinen käyttö auttavat luomaan hyvän oppimisympäristön. Oppilaan arviointi ja erilaisten tukimuotojen tarkoituksenmukainen käyttö ovat osa tätä kokonaisuutta.

Perusopetuksen tulee olla opetussuunnitelmallisesti yhtenäistä oppilaan kannalta riippumatta siitä, millaisissa hallinnollisissa yksiköissä opetus järjestetään. Koulutyössä on tarpeen ottaa huomioon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen antamat valmiudet. Opiskelutaitojen ja oman toiminnan ohjausta vahvistetaan koko peruskoulun ajan oppilaiden kehitystasoa vastaavalla tavalla. Erityisesti päättövaiheessa tuetaan jatko-opintoihin suuntautumista.

Opetuksen sisällöt sekä menetelmä- ja materiaalivalinnat palvelevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeistä on oppilaan oppimishalun ja itseluottamuksen sekä oppimisen, ajattelun ja yhdessä työskentelyn taitojen vahvistaminen. Opetus tukee asioiden omakohtaista

ja oppilaslähtöistä työstämistä. Oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus opetustilanteissa on tärkeää monien tavoitteiden kannalta. Opetusta rikastaa koulun ulkopuolisten ympäristöjen, eri asiantuntijoiden ja huoltajien hyödyntäminen. Opetus suunnitellaan oppilaiden yksilöllisistä oppimis- ja kehitystarpeista lähtien. Yhteisöllisyyden hyödyntäminen tukee oppilaan perustarpeiden huomioon ottamista, mutta myös yhteistoiminnallista oppimista. Opettajien työparityöskentely antaa mahdollisuuksia monipuolistaa opetusta. Opettajien ja koulunkäyntiavustajien työskentely tulee olla suunnitelmallista.

Opetuksen eriyttäminen on tavoitteisiin, menetelmiin, arviointiin sekä tuen eri muotoihin ja laajuuteen liittyvää pedagogista toimintaa. Suunnitelmallisella eriyttämisellä voidaan ottaa huomioon oppilaiden väliset erot sekä muut yksilölliset kehitys ja taustaerot.

Jokainen oppilas tarvitsee onnistumisen kokemuksia ja tietoisuuden, että häntä kohdellaan oikeudenmukaisesti ja että hänen erityispiirteitään ymmärretään. Oppilailla tulisi olla aito mahdollisuus osallistumiseen ja kasvavaan vastuunottoon itsestään, opinnoistaan, muista ihmisistä ja yhteisestä oppimisympäristöstä. On tärkeää järjestää oppilaille myös mahdollisuus antaa palautetta opetuksesta.

Ryhmäkokojen tulee olla sellaisia, että opettajalla on mahdollisuus seurata ja tukea oppilaan oppimista ja muuta kehitystä myös yhteistyössä kotien kanssa, edistää ja hyödyntää oppilaiden välistä yhteistyötä sekä käyttää monipuolisia menetelmiä. Opetusryhmien suositeltava enimmäiskoko on keskimäärin 20–25. Opetusryhmiä muodostettaessa on tarpeen pienentää ryhmiä sen mukaan, kuinka paljon joukossa on erityistä tukea tarvitsevia sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisia oppilaita. Kun opetusta annetaan yhdysluokissa tai yhdessä esiopetusryhmän kanssa, on ryhmäkokoja mietittävä tapauskohtaisesti. Myös turvallisuustekijät vaikuttavat opetusryhmien kokoon. Samoin opetustilanteiden työskentelyrauhaa voidaan parantaa ja kodin ja koulun yhteistyön edellytykset ovat paremmat pienessä opetusryhmässä.

7 Oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki

Laadukas perusopetus sekä oppimisen ja kasvun tuki ehkäisevät erityisen tuen tarpeen syntymistä. Painopistettä tulee siirtää nykyistä selkeämmin varhaiseen tukeen ja ennalta ehkäisevään toimintaan ja vahvistaa samalla oppilaalle annettavan tuen suunnitelmallisuutta.

Oppilaan oppimisen ja kasvun tukeen liittyy oleellisesti moniammatillinen yhteistyö. Oppilaalle annettavan tuen muoto määräytyy yksilöllisten tarpeiden mukaan. Opetus järjestetään yleisopetuksena aina, kun se on mahdollista. Yleisen tuen eri muodot ehkäisevät ja poistavat oppimisen esteitä sekä vähentävät oppilaiden erityisen tuen tarvetta. Tukea tarvitseva oppilas saa ensin tehostettua tukea. Tehostetulla tuella tarkoitetaan eriyttämistä, tukiopetusta, samanaikaisopetuksen eri muotoja, osa-aikaista erityisopetusta ja oppilashuoltoa. Nämä ennalta ehkäisevät yleiset tukitoimet vaativat riittävän pieniä opetusryhmiä. Kouluissa tehostetun tuen muodot otetaan käyttöön entistä aktiivisemmin ja mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen tarkoittaa käytännössä myös yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Tukitoimien ja yhteistyön pitää lähteä päivähoidosta, jotta lasta autetaan mahdollisimman aikaisin. Yhteistyöhön tarvitaan koulun oppilashuollon lisäksi terveydenhuollon ja sosiaalitoimen henkilöstöä.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaan kasvua ja kehitystä sekä edistetään oppilaan opiskeluvaikeuksien kehittymistä ja opintojen kulkua. Oppilaanohjaukseen kuuluu opiskelutaitojen opettaminen, oppimisvaikeuksissa auttaminen sekä ammatinvalinnan ohjaus ja työelämänvalmiuksien kehittäminen. Oppilaanohjauksen keskeiset tehtäväalueet ovat koulun sisällä tehtävä ohjaustyö sekä toiminta eri yhteistyötahojen kanssa. Oppilaanohjauksessa tuetaan oppilaita oppiaineiden opiskelussa ja valinnoissa sekä ehkäistään ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Oppilasta autetaan kehittämään oppimaan oppimisen taitoja, ja häntä tuetaan opintopolun eri vaiheissa. Riittävän henkilökohtaisen ohjauksen varmistamiseksi suositeltava enimmäisoppilasmäärä yhtä opinto-ohjaajaa kohtaan perusopetuksen yläluokilla on 250.

Osa oppilaan tukea on moniammatillinen oppilashuoltotyö. Toimiva yhteistyö muodostuu avoimesta vuorovaikutuksesta, luottamuksesta ja suunnitelmallisuudesta. Oppilashuoltoon kuuluvat opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon alvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto ja lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Kouluruokailu on olennainen osa koulun opetus- ja kasvatustehtävää ja oppilaiden hyvinvoinnin edistämistä sekä myös kansanterveydellisesti merkittävä asia. Riittävä, terveellinen ja maukas kouluruoka kiireettömästi nautittuna lisää koulussa viihtyvyyttä.

Kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys korostuu kaikissa oppimisen tukeen ja kasvuun liittyvissä asioissa. On tärkeää, että pulmat tunnistetaan ajoissa ja oppilaan tarvitsema tuki suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa. Yhteistyöhön vanhempien kanssa tulee varata riittävästi aikaa ja siihen tulee tarvittaessa osallistaa oppilashuollon edustajat.

Oppilaan oppimisen ja kasvun tukea ohjaavat luottamuksellisuus sekä tietosuojaa ja salassapitoa koskevat säädökset. Yksittäistä oppilasta koskevat luottamukselliset tiedot kirjataan järjestelmällisesti säädösten mukaisesti. Koulumatkoissa/kouluverkon linjauksissa on huomioitu oppilaiden ikäkausit, edellytykset, ja miten se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.

8 Osallisuus ja vaikuttaminen

Oppilaiden osallisuus ja vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin edistävät heidän kasvamistaan aktiivisiksi kansalaisiksi sekä antavat valmiuksia toimia demokraattisessa ja

tasa-arvoisessa yhteiskunnassa. Luomalla oppilaille mahdollisuuksia osallistua heitä itseään koskevien asioiden käsittelyyn opetuksen järjestäjä ja koulut kehittävät osallisuutta ja vaikuttamista tukevaa toimintakulttuuria.

Rehtorin, opettajien, oppilaiden ja huoltajien kesken päätetään, miten yhteistoimintaa toteutetaan ja edistetään. Toiminnalle sovitaan yhteiset tavoitteet, joita tarkennetaan vuosittaisessa suunnitelmassa. Vaikuttaminen liittyy arviointiin ja johtamiseen, mikä parantaa toiminnan laatua ja lisää osallistumismahdollisuuksia. Oppilaat voivat osallistua myös sidosryhmäyhteistyöhön, esimerkiksi työskentelyyn toisten koulujen ja hallinnonalojen, elinkeinoelämän, järjestöjen ja muiden tahojen kanssa.

Keskeinen oppimiseen kuuluva tekijä on sosiaalinen vuorovaikutus, joka toteutuu sekä koulun toimintakulttuurissa että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Koulun avoin ja vuorovaikutteinen toimintakulttuuri tukee oppilaiden osallisuutta ja yhteistoiminnallista oppimista yhtä lailla kuin tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista ja toimintatavoista.

Oppilaiden osallisuutta ja vaikuttamista edistävät mm. riittävän pienet opetusryhmät, vuorovaikutteiset opetusmenetelmät, harjoittelujaksot, oppilaskuntatoiminta, kerhot ja muu ohjattu toiminta. Oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus paranee toimivissa oppimisympäristöissä, jotka vahvistavat oppilaiden sitoutumista ryhmään ja ryhmässä toimimisen taitoja. Näin tuetaan oppilaiden keskinäisen vuorovaikutuksen ja kriittisen arviointikyvyn kehittymistä.

Koska oppilaskuntatoiminta edistää keskeisesti oppilaiden osallisuutta, kunnassa huolehditaan oppilaskuntatoiminnan ohjaukseen tarvittavista resursseista. Oppilaiden osallistuminen ja oppilaskuntatoiminta koulussa nivotaan kuntakohtaiseen lasten ja nuorten toimintaan. Selkeät toimintatavat ja yhteistyömuodot koulun johdon, opettajien ja huoltajien kanssa tukevat tavoitteellista toimintaa.

Erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kulttuureista tulevien lasten ja nuorten osallisuuden toteutumiseksi käytetään menetelmiä, jotka edistävät oppilaiden suvaitsevaisuutta ja kulttuuritietoisuutta. Opettajat tukevat oppilaiden välistä yhteistyötä ja osallisuutta opetustilanteissa ja myös koulun muussa toiminnassa. Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti painotetaan yhteistoiminnallisen ja vastuullisen opiskelun merkitystä. Osallisuus ja tasa-arvo ehkäisevät ennalta syrjäytymistä.

9 Kodin ja koulun yhteistyö

Toimiva ja lähtökohdiltaan myönteinen kodin ja koulun yhteistyö on keskeinen lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen tuki. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet edellyttävät kodeilta ja koululta entistä vahvempaa kasvatuskumppanuutta eli yhteisistä

tavoitteista sopimista ja yhdessä toimimista terveen ja turvallisen kasvun ja oppimisen edellytysten luomiseksi. Kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen arvostus.

Kodin ja koulun yhteistyötä tehdään sekä yhteisö että yksilötasolla. Yhteisötasolla oppilaiden huoltajat ovat mukana kehittämässä koulun toimintaa ja tukemassa koulu yhteisön ja luokan hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Koulu tarjoaa mahdollisuuden huoltajien keskinäiseen vuorovaikutukseen ja sitä kautta vertaistukeen. Yksilötason yhteistyöllä

tuetaan yksittäisen oppilaan oppimisen ja kasvun edellytyksiä.

Toimivassa yhteistyössä oppilaiden huoltajilla ja koulun henkilökunnalla on riittävän yhteinen käsitys yhteistyön tarkoituksesta ja toimintatavoista. Monikulttuuristen perheiden yleistymisen, perherakenteissa tapahtuneet muutokset ja huono-osaisuuden lisääntyminen edellyttävät, että kodin ja koulun yhteistyössä käytetään perheiden tarpeita palvelevia toimintamuotoja.

Kodin ja koulun yhteistyön tulee olla riittävää ja monipuolista suhteessa oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Yhteistyön muodoista sopivat huoltajat ja opettajat yhdessä. Koulun tasolla rehtori vaikuttaa merkittävästi siihen, miten laajaa ja minkä muotoista kodin ja koulun yhteistyö on. Koulun henkilökunta tarvitsee riittävästi tietoa, taitoa, tahtoa sekä tukea ja ohjausta yhteistyön toteuttamiseen. Kodin ja koulun yhteistyö on huomioitava opettajan työajassa.

Lapsen huoltajalla on osavastuunsa yhteistyön onnistumisessa. On tärkeää, että huoltajat osoittavat kiinnostusta lapsen koulunkäyntiä kohtaan, arvostavat koulun ja opettajan työtä sekä osallistuvat kodin ja koulun yhteistyöhön.

Kodin ja koulun yhteistyötä suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan yhdessä huoltajien ja oppilaiden kanssa. Koulussa voidaan tehdä myös erillinen kodin ja koulun yhteistyön suunnitelma, johon kirjataan vuosiluokittain yhteistyön keskeiset sisällöt ja teemat.

10 Fyysinen ja turvallinen oppimisympäristö

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat koulun tilat, opetusvälineet (mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologia) ja oppimateriaalit sekä rakennettu lähiympäristö ja ympäröivä luonto.

Fyysisen oppimisympäristön laadun kehittämisessä merkityksellisiä ovat oppimista edistävät tilaratkaisut. Koulun tilat mahdollistavat erilaisten työskentelytapojen ja opetusvälineiden käytön. Erikokoiset tilat, niiden yhdistely sekä kaluste- ja välineratkaisut tukevat tilojen muunneltavuutta ja joustavuutta mahdollistaen erikokoisten ryhmien työskentelyn ja vuorovaikutustilanteiden käytön.

Koulutilojen suunnittelu sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyä varten edistää oppilaan aktiivista toimintaa, tutkimista ja kokeilua sekä oppilaskeskeisten työmuotojen ja tiedonhankintatapojen käyttöä. Opetuksen järjestäjä huolehtii tilojen tarpeellisesta ajanmukaisuudesta, kunnossapidosta ja korjauksista.

Toimiva ja motivoiva fyysinen ympäristö edistää oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Terveellinen oppimisympäristö vaikuttaa merkittävästi myös koulussa viihtymiseen. Fyysinen oppimisympäristö suunnitellaan niin, että se on ergonominen ja tukee oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista kasvua ja oppimista. Koulurakennuksen suunnittelussa otetaan huomioon eri käyttäjäryhmien, kuten liikuntaesteisten henkilöiden, pääsy kaikkiin tiloihin. Suunnittelussa otetaan huomioon myös tilojen viihtyvyys, järjestys ja esteettisyys. Toimiva oppimisympäristö vähentää tapaturmia ja onnettomuuksia.

Koulukiinteistö on tehokkaassa käytössä. Koulupäivän aikana koulutiloissa voidaan järjestää perusopetuksen ohella kerhotoimintaa ja aamu- ja iltapäivätoimintaa. Muina aikoina tiloja voidaan käyttää koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoimintaan.

Tieto- ja viestintätekninen laitteisto tukee oppilaan monipuolista oppimista ja edistää oppilaan työelämälähtöisyyttä.

Lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen kasvu- ja opiskeluympäristöön. Oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi on tärkeää, että hän tuntee kuuluvansa koulun ja luokan sosiaaliseen yhteisöön, kokee koulussa turvallisuutta ja luottamusta sekä saa myönteistä palautetta sekä opettajilta että vertaisryhmältä. Hyvinvointia ja turvallisuutta kehitetään myös kodin ja koulun, useiden eri ammattiryhmien ja eri hallinnonalojen välisenä yhteistyönä.

Kouluympäristössä turvallisuus rakentuu aikuisten ja oppilaiden välisissä vuorovaikutusprosesseissa. Hyvät ihmissuhteet kannustavat osallistumiseen, erilaisuuden hyväksymiseen ja vastuullisuuteen. Hyvä ilmapiiri edistää niin oppilaan kuin koko yhteisön oppimista ja työskentelyä. Koulussa ehkäistään ennalta oppilaiden ongelmia ja toimitaan varhaisen puuttumisen periaatteiden mukaisesti. Kiusaamista ehkäistään suunnitelmallisesti.

Myös toimivan kouluympäristön suunnittelu edistää oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Fyysiseen toimintaympäristöön kuuluvat koulun tilat, opetusvälineet (mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiset ratkaisut) ja oppimateriaalit sekä rakennettu lähiympäristö ja ympäröivä luonto. Kouluympäristön luetaan myös koulumatkat. Koulun tilojen käyttö suunnitellaan niin, että se on ergonomista sekä tukee oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista kasvua ja oppimista. Jo koulurakennuksen suunnittelussa otetaan

huomioon eri käyttäjäryhmät, jotta esimerkiksi liikuntaesteiset henkilöt pääsevät kaikkiin tiloihin. Suunnittelussa otetaan huomioon myös tilojen viihtyisyys, järjestys ja esteettisyys. Toimiva fyysinen työskentely-ympäristö vähentää tapaturmia ja onnettomuuksia.

Koulun tilat mahdollistavat erilaisten työskentelytapojen ja opetusvälineiden käytön. Erikokoiset tilat, niiden yhdistely sekä kaluste- ja välineratkaisut tukevat tilojen joustavuutta ja antavat mahdollisuuden työskennellä erikokoisissa ryhmissä ja hyödyntää opetuksessa erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Koulutilojen suunnittelu sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyä varten edistää oppilaan aktiivista osallistumista, tutkimista ja kokeilua sekä oppilaskeskeisten työmuotojen ja tiedonhankintatapojen käyttöä.

Opetuksen järjestäjä ja koulut kehittävät turvallisuutta parantavia työ- ja toimintakäytäntöjä sekä arvioivat niitä käytännössä. Turvallisuuteen kuuluu myös tietoturvallisuus. Näiden turvallisuutta edistävien menetelmien ja välineiden yhteissuunnittelulla vahvistetaan myös koulujen välistä hyvinvoinnin ja turvallisuuden verkostoa. Opetuksen järjestäjä huolehtii tilojen tarpeellisesta kunnossapidosta ja korjauksista sekä koulukiinteistön monipuolisesta käytöstä. Koulupäivän aikana koulutiloissa voidaan järjestää perusopetuksen ohella kerhotoimintaa sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Muina aikoina tiloja hyödynnetään monipuolisesti koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoimintaan.

Kouluyhteisössä hyvinvoinnin edistäminen ja turvallisuuden varmistaminen edellyttävät ennakoivaa suunnittelua ja säännöllistä harjoittelua myös kriisitilanteiden varalta. Turvallisuutta käsittelevät toimintamallit laaditaan yhteistyössä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Niiden tulee olla kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien, oppilaiden ja huoltajien tiedossa.